

28 REHOVNÍCI A ČNOSTI

Úvod⁴³⁹

Začiatok kresťanskej dokonalosti je v čnosti pokory. „Učte sa odo mňa, lebo som tichý a pokorný srdcom“ (Mt 11,29). Duch poníženosti, o ktorého sa usilujeme vo svetle viery, uspôsobuje človeka obetovať vlastnú vôľu v povinnej poslušnosti.⁴⁴⁰ Pokora je ako ruženec. Keď sa roztrhne, zrnká sa rozkotúlajú. Keď sa pominie pokora, všetky čnosti sa stratia. Pokora je podobná váhe: čím viac sa ponížujeme na jednej strane, tým viac sme povyšovaní z druhej.

Jedného svätého sa pýtali, ktorá čnosť je najväčšia: „Je to pokora“, odpovedal. „A druhá?“ „Pokora.“ „A tretia?“ „Pokora.“ Pokora odzbrojuje Božiu spravodlivosť.⁴⁴¹

Tu by sme mohli skončiť, pretože tieto úvodné slová sú vhodné na meditáciu pre nás všetkých, či už ide o diecézneho, alebo rehoľného kňaza, rehoľného brata, sestru, alebo bohoslovca. Práve táto čnosť je skutočne tou prvou – matkou všetkých.

Práca je zameraná na rehoľníkov, ale v texte budeme používať všeobecne slovo kňaz.

28.1 Povolanie k čnostnému životu

Evanjeliové základy zasväteného života treba hľadať v osobitnom vzťahu, aký si Ježiš počas svojho pozemského života vytvoril s niektorými zo svojich učeníkov, keď ich vyzval, aby Božie kráľovstvo nielen prijali do svojho života, ale aby svoju existenciu odovzdali službe tejto veci tak, že všetko zanechajú a budú verne nasledovať jeho spôsob života.

Človek je schopný takejto existencie „podľa Kristovho vzoru“, ku ktorej bolo v dejinách pozvaných veľa pokrstených, len na základe špeciálneho povolania a osobitného daru Ducha Svätého. V ňom totiž krstné zasvätenie dostáva formu radikálnej odpovede, spočívajúcej v nasledovaní Krista prijatím evanjeliových rád.

V evanjeliu nachádzame veľa slov, ktoré vrhajú svetlo na zmysel osobitného povolania. No na zachytenie podstatných rysov tohoto povolania je nám veľkou pomocou zahľadieť sa do žiariacej Kristovej tváre v tajomstve premenenia. (porov. VC 14).

⁴³⁹ Porov.: PÁSTOR, M.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2004.

⁴⁴⁰ Porov.: Exhortácia MENTI NOSTRAE, PIUS XII., in : *Pápeži kňazom*. Posolstvá na povzbudenie v kňazskej službe, zostavil HERMANOVSKÝ, J.: Bratislava : LÚČ, 1996, s. 114.

⁴⁴¹ GÉRARD ROSSÉ: *Ján Mária Vianney, farár z Arsu*. Bratislava : LÚČ, 2001, s. 72.

Toto svetlo tváre preniká ku všetkým deťom Cirkvi, ktoré sú rovnako povolane ísť za Kristom a jemu zveriť konečný zmysel svojho života, aby mohli povedať spolu s apoštolom: „Veď pre mňa žiť je Kristus“ (*Flp 1,21*). A Petrove slová: „Pane, dobre je nám tu“ (*Mt 17,4*), zaiste vyjadrujú úplné a bezvýhradné odovzdanie sa, ktoré je vnútorným dynamizmom povolania na zasvätený život. Kto totiž dostal milosť tohoto osobitného spoločenstva lásky s Kristom, cíti sa akoby unesený jej žiarou: On je „najkrajší z ľudských synov“ (*Ž 45*) – je neporovnateľný (*porov. VC 15*).

28.2 Modlitba ako cesta k pestovaniu čností

Niektorí si myslia i tvrdia, že vzorný kňaz je ten, ktorý sa celý obetuje pre dobro druhých. Netreba, aby dával veľkú váhu čnostiam, ktorých cieľom je osobná dokonalosť. Toto však je klamné a škodlivé učenie i tvrdenie.

Pápež Lev XIII. o tom napísal: „Aby sme mohli povedať, že kresťanské čnosti sa menia a prispôsobujú rôznym dobám, museli by sme zabudnúť na slová svätého Pavla: „Ktorých predpoznal, tých aj predurčil, že sa stanú podobnými obrazu jeho Syna“ (*Rim 8,29*). Ježiš Kristus je vzorom každej svätosti a jemu sa musí pripodobniť každý, kto chce prísť do neba. Ale Ježiš Kristus sa nemení v priebehu vekov. On je vždy ten istý „včera, dnes a naveky“ (*Hebr 13,8*)! Preto pre ľudí všetkých čias platia tieto slová: „Učte sa odo mňa, lebo som tichý a pokorný srdcom“ (*Mt 11,29*); je skutočnosťou pre všetky časy, že „sa stal poslušným až na smrť“ (*Flp 2,8*), a napokon pre každú dobu platí rozhodné tvrdenie svätého Pavla: „Tí, čo patria Kristovi Ježišovi, ukrižovali telo s vášňami a žiadosťami“ (*Gal 5, 24*).⁴⁴²

Vieme, že svätosť je ovocím našej vôle do tej miery, nakoľko jej prichádza na pomoc Božia milosť. Modlitba a svätosť sú vzájomne späté. Jedna nemôže jestvovať bez druhej. Pravdivá je myšlienka svätého Jána Chryzostoma: „Myslím, že všetkým je jasné, že je jednoducho nemožné viesť čnostný život bez pomoci modlitby.“ A svätý Augustín svojím ostrovtipom prichádza k takémuto záveru: „Dobre žiť vie ten, kto sa vie dobre modliť.“⁴⁴³

Toto učenie najúčinnejšie potvrdzuje Ježiš svojím povzbudením a najmä svojím príkladom. Vidíme ho, ako sa kvôli sústredeniu na modlitbu utáhuje do samoty púšte alebo na vrcholce hôr; celé noci trávi na modlitbách, často chodí do chrámu, ba aj keď ho tlačí zástup, dvíha oči k nebu a pred všetkými sa modlí; a napokon, pribitý na kríž, v smrteľných bolestiach, vrúcne prosí Otca svojím hlasným volaním a slzami. Nech je teda každý presvedčený, že ak chce zostať na výške vlastnej dôstojnosti, je pre neho absolútne nutný vysoký stupeň modlitby.⁴⁴⁴ Tento príkaz či nevyhnutnosť modlitby zdôrazňuje aj svätý Pavol:

⁴⁴² Porov.: Exhortácia HARENT ANIMO, PIUS X., in: *Pápeži kňazom*. 1996, s. 18.

⁴⁴³ Exhortácia HARENT ANIMO, PIUS X., in: *Pápeži kňazom*. 1996, s. 21.

⁴⁴⁴ Porov.: Exhortácia HARENT ANIMO, PIUS X., in: *Pápeži kňazom*. 1996, s. 22.

„V modlitbe buďte vytrvalí; bďte pri nej a vzdávajte vd'aky“ (*Kol 4,2*)! Bez prestania sa modlite“ (*1 Sol 5,17*).

28.3 Ďalší prostriedok, ranné rozjímanie

Nik z kňazov sa nemôže oslobodiť od rozjímania bez toho, že by sa tým nestal vinným z vážneho zanedbania a bez toho, že by si nespôsobil na duši ťažkú ujmu. Svätý Bernard, opát, píše Eugenovi III., svojmu dávnemu žiakovi a naliehavo a otvorene ho napomína, aby nikdy nezanechal denné rozjímanie. Odporúča mu, aby ani vtedy, keď sa cíti ustarostený vecami plynúcimi z jeho najvyššieho úradu, nestali sa mu zámienkou, aby sa od neho – rozjímania – oslobodil.⁴⁴⁵ A ďalej pokračuje: „Rozjímanie očisťuje predovšetkým myseľ – zdroj, z ktorého pramení. Okrem toho riadi city, usmerňuje činy, napráva zlovyky, mravom dáva bezúhonnosť, život robí čestným a usporiadaným; jedným slovom, poskytuje Božiu i ľudskú vedu. Rozjímanie vyjasňuje zmätené pojmy, jednotlivé veci dáva do súvisu, sústred'uje rozptýlené myšlienky, skúma tajomstvá, uvažuje nad pravdami, skusuje to, čo je pravdepodobné a odhaľuje to, čo je zdanlivé. Rozjímanie určuje, čo treba robiť, a uvažuje nad tým, čo sa urobilo, a tak myseľ napráva minulú chybu a vyhýba sa budúcim. Rozjímanie v šťastí myslí na protivenstvá a v protivenstvách zostáva takmer necitlivé – toto druhé je ovocím sily, kým to prvé je ovocím múdrosti.“⁴⁴⁶

Je dobré, aby kňaz získal istú ľahkosť v upriamovaní sa na nebeské veci, on, ktorý v nich má mať zaľúbenie, má o nich hovoriť a učiť o nich, on, ktorý má svoj život zameriavať na nadprirodzeno a robiť tak, aby celá jeho služba bola podľa Boha, aby sa inšpirovala a riadila vierou. A práve na získanie a udržanie tejto pohotovosti ducha, toho takmer prirodzeného spojenia s Bohom, niet lepšieho prostriedku ako každodenné rozjímanie. A toto je také zrejmé pre každého, kto používa rozum, že sa neoplatí strácať ďalej slová.⁴⁴⁷

28.4 Prostriedok čností je aj duchovné čítanie

Pre kňaza je veľmi dôležité. Aj svätý Pavol káže Timotejovi: „Venuj sa čítaniu“ (*1 Tim 4,13*). A svätý Hieronym v poučeníach o kňazskom živote, ktoré dáva Nepociánovi, vstępuje mu do srdca: „Nikdy nevypuť z ruky knihu na duchovné čítanie.“ A uvádza aj dôvod: „Nauč sa to, čo máš učiť; osvoj si verný prejav, ktorý súhlasí s pravým učením, aby si bol schopný povzbudzovať iných

⁴⁴⁵ Porov.: Exhortácia HARENT ANIMO, PIUS X., in: *Pápeži kňazom*. 1996, s. 23.

⁴⁴⁶ Porov.: Exhortácia HARENT ANIMO, PIUS X., in: *Pápeži kňazom*. 1996, s. 23.

⁴⁴⁷ Porov.: Exhortácia HARENT ANIMO, PIUS X., in: *Pápeži kňazom*. 1996, s. 24.

zdravou náukou a umlčať tých, čo učia opak.⁴⁴⁸ Vieme, aký vplyv má na dušu priateľa ten, kto úprimne napomáha, radí, karhá, podnecuje, napráva chyby. „Blažený, kto nájde pravého priateľa... (Sir 25,12). „Kto takého nájde, nájde si poklad“ (Sir 6,14). A medzi našich najvernejších priateľov musíme zarátať duchovné knihy. So všetkou vážnosťou nám pripomínajú naše povinnosti a disciplinárne príkazy; prebúdzajú nebeské vnuknutia, ktoré driemu v duši; vyčítajú nám lenivosť v plnení predsavzatí; vyrušujú nás z falošného pokoja; odhaľujú nie celkom chvályhodné naviazanosti, ktoré sa v nás skrývajú; poukazujú na nebezpečenstvá, ktoré na nás často číhajú, ak nedávame pozor.⁴⁴⁹

Mnohé slávne príklady dokumentujú blahodárny účinok duchovných kníh. Medzi nimi sa vyníma príklad svätého Augustína. Jeho obrovské zásluhy o Cirkev mali svoj počiatok v takomto čítaní. „Vezmi a čítaj, vezmi a čítaj... Vezmi (listy sv. Pavla), otvor a v tichu čítaj. Svetlo istoty sa mi rozlieva v srdci a mizne tma akejkol'vek pochybnosti.⁴⁵⁰

28.5 Prostriedok – spytovanie svedomia

Duchovné čítanie a rozjímanie zaiste prinesú viac ovocia, ak si kňaz nájde spôsob kontroly, do akej miery sa snaží uskutočniť to, čo čítal, či o čom rozjímal.

Svätý Ján Chryzostom o tom hovorí: „Večer, prv než zadriemeš, vzbud' si súd svedomia, žiadaj si od neho vyúčtovanie, urob nemilosrdnú kritiku nedobrych rozhodnutí zo dňa a udeľ si za ne trest.“ Múdrosť tohoto odporúčania a ovocie kresťanských čností, ktoré prináša, chvália najvýznamnejší učitelia duchovného života. Jedno z nich od svätého Bernarda: „Prever si do hĺbky bezúhonnosť svojich mravov každodenným hodnotením svojho života. Presne si všimni, aký pokrok si urobil a akých nedostatkov si sa dopustil... Usiluj sa poznať sám seba... Dôsledne si všimni všetky svoje nedokonalosti. Postav sa sám pred seba, akoby si bol pred niekým iným. A tak sám seba oplakávaj.“⁴⁵¹

My sa často zháňame za poctami. No keď ide o vlastné posväcovanie, ktoré je najdôležitejšie i najobťažnejšie, pociťujeme únavu, ak nie priam nudu. Málokedy sa stíšime, o ktorom Sväté písmo hovorí: „Prešiel som popri poli lenivého človeka a popri vinohrade chlapa, ktorý rozum potratil. A hľa, bol celkom zarastený prhľavou, jeho povrch pokrývalo bodľacie a jeho múr sa rozváľal“ (Prís 24,30-31).

Situácia je čoraz znepokojujúcejšia, lebo kňaza, rehoľníka obklopujú množiace sa negatívne príklady, ktoré ohrozujú jeho čnosť; vyžaduje si preto čoraz väčšiu bdelosť a intenzívnejšie úsilie. Skúsenosť nás totiž učí, že čím viac

⁴⁴⁸ Exhortácia HARENT ANIMO, PIUS X., in: *Pápeži kňazom*. 1996, s. 27.

⁴⁴⁹ Porov.: Exhortácia HARENT ANIMO, PIUS X., in: *Pápeži kňazom*. 1996, s. 28.

⁴⁵⁰ Porov.: SVÄTÝ AUGUSTÍN: *Význania*. Bratislava : LÚČ, 1997, s. 222.

⁴⁵¹ Exhortácia HARENT ANIMO, PIUS X., in: *Pápeži kňazom*. 1996, s. 29.

podrobujeme svoje myšlienky, slová a skutky častej a prísnej revízií, získame tým väčšiu silu nenávidieť zlo a utekať pred ním, ako aj silu milovať a vyhl'adávať dobro.⁴⁵²

28.6 Kňaz - príklad čistoty, poslušnosti a činorodej lásky

Kňazov má ozdobovať bezúhonná čistota, žiarivý drahokam ich stavu. Jeho jas robí kňaza podobného anjelom, pozdvihuje ho v ponímaní kresťanského ľudu a robí jeho službu plodnejšou.

Ďalej v nich má byť čoraz pevnejšia a hlbšia úcta a poslušnosť, ktorú slávnostne sľúbili tým, ktorých Duch Svätý ustanovil, aby riadili Cirkev.

Zo všetkých má vyžarovať láska, ktorá nehľadá vlastný zisk. Pápež Pius X. ďalej pokračuje: „Kroťte podnety, pomocou ktorých vás prirodzenosť vedie k sporom, diktovaných závisťou a ctižiadostivými túžbami. Je „množstvo chorých, slepých, chromých a ochrnutých“ (Jn 5,3), ktorí čakajú na pomoc vašej lásky. Očakávajú ju najmä mladí, ktorí sú dnes zo všetkých strán vystavení podvodu a nemorálnosti.“⁴⁵³

28.7 Čnosti kňaza

Na tomto mieste rozoberieme aspoň niektoré z čností tak, ako ich spomína encyklika Pia XI. AD CATHOLICI SACERDOTII.

Na prvom mieste je dôstojnosť kňaza. Je veľmi vznešená, ako to spomína Pius XI: „Je zrejmé, že takáto dôstojnosť si vyžaduje od tých, čo sú ňou vyznačení, pozdvihnutie duše, čistotu srdca a bezúhonnosť mravov, aká zodpovedá vznešenosti a svätosti kňazského stavu. Preto sa kňaz musí stále približovať k dokonalosti Toho, ktorého zastupuje a svätosťou života a bezúhonnosťou stať sa príjemnejším Bohu; lebo on väčšmi miluje a cení si čnosti, než vôňu tymiánu a lesk svätých.“⁴⁵⁴

Svätosť kňazstva

Eucharistická obeta, v ktorej sa obetuje nepoškvrnený Baránok, ktorý sníma hriechy sveta, si zaiste v mimoriadnej miere vyžaduje, aby sa kňaz usiloval zo všetkých síl stať sa Bohu milším svojím svätým životom.

Náboženské pravdy možno len vtedy vhodne a účinne podávať, ak hlavným učiteľom a vodcom sú čnosti kňaza, ako hovorí príslovie: „Slová pohýňajú, príklady priťahujú“. Kňaz musí hlásať zákon evanjelia. Nič však nie

⁴⁵² Porov.: Exhortácia HARENT ANIMO, PIUS X., in: *Pápeži kňazom*. 1996, s. 30.

⁴⁵³ Exhortácia HARENT ANIMO, PIUS X., in: *Pápeži kňazom*. 1996, s. 33.

⁴⁵⁴ Encyklika AD CATHOLICI SACERDOTII, PIUS XI., in: *Pápeži kňazom*. Bratislava : LÚČ, 1996, s. 71.

je – spolu s Božou milosťou – vhodnejšou a silnejšou pohnútkou prijať tento zákon, ako keď veriaci vidia, že hlásateľ pravdy svojím cnostným životom sám zachováva to, čo káže.

A teda, keď kňaz je „alter Christi“, musí žiť ako druhý Kristus, ktorý leskom svojej čnosti osvecoval a stále osvecuje všetkých ľudí.⁴⁵⁵

Zbožnosť

V duši kňaza majú zaiste kvitnúť všetky čnosti, sú však niektoré, ktoré mu osobitne prislúchajú. Je to predovšetkým zbožnosť, ako to vyjadril aj Apoštol národov, keď sa prihovárал Timotejovi: „Cvič sa v nábožnosti! ... zbožnosť je užitočná na všetko...“ (1 Tim 4,7-8). Bez zbožnosti sa aj tie najsvätejšie úkony a obrady konajú len mechanicky a zo zvyku, lebo im chýba duch, život.⁴⁵⁶

Čistota

Tá úzko súvisí so zbožnosťou. Je najvzácnejšou ozdobou katolíckeho kňazstva. A že im, kňazom, naozaj prislúcha, poznávame už na základe rozumu. Božský Majster, ktorého nazývame ‚kvetom panenskej Matky‘, si vysoko vážil čnosť čistoty a vyhlásil o nej, že presahuje prirodzené ľudské sily (porov. Mt 18,11). Kristovo učenie veľmi chváli panenstvo, najmä to, ktorým sa zasväcujeme službe Bohu. Keď si toto všetko vážime, nie je možné, aby kňazi novej zmluvy nepočítali, nepocítili nebeské kúzlo tejto čnosti, aby sa neusilovali patriť medzi tých, „ktorým je dané chápať toto slovo“ (Mt 18,11) a aby si dobrovoľne neuložili zachovávanie tejto čnosti. Aj svätý Ján Zlatoústý hovorí: „Kto chce byť kňazom, musí byť taký čistý, ako by žil medzi nebeskými mocnosťami“.⁴⁵⁷

Nezištnosť

Dnes, keď sa vo svete dá za peniaze všetko, musíme kráčať slobodní od každého sebeckva; žiť vo svätom opovrhovaní nízkym lakomstvom; nesmieme pracovať pre svoju slávu, ale pre Božiu. Nie je síce zakázané prijímať to, čo potrebujeme na primeranú výživu a zaopatrenie, lebo podľa slov apoštola „tí, čo slúžia oltáru, majú z oltára podiel...“ a „... tak nariadil aj Pán tým, čo zvestujú evanjelium, aby žili z evanjelia“ (1 Kor 9,13.14).

Úprimná a pravá nezištnosť získava kňazovi srdcia všetkých, a to tým väčšími, že s takýmto nezištným zmýšľaním, vyvierajúcim z viery, býva vždy spojený súcit so všetkými. „Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili“ (Mt 25,40).

Poslušnosť

Je dnes veľmi potrebná, lebo spája rozličné stupne hierarchie a „podivnou

⁴⁵⁵ Porov.: Encyklika AD CATHOLICI SACERDOTII, PIUS XI., In: *Pápeži kňazom*. 1996, s. 74.

⁴⁵⁶ Porov.: Encyklika AD CATHOLICI SACERDOTII, PIUS XI., In: *Pápeži kňazom*. 1996, s. 74.

⁴⁵⁷ Porov.: Encyklika AD CATHOLICI SACERDOTII, PIUS XI., In: *Pápeži kňazom*. 1996, s. 77.

pestrosťou obklopuje, ozdobuje a spravuje Cirkev; a tak z mnohých údov rozličnej hodnosti vytvára jedno Kristovo telo.⁴⁵⁸

Ježiš Kristus nám chcel celkom mimoriadnym spôsobom zjaviť svoju absolútnu poslušnosť Nebeskému Otcovi. Dosvedčujú to mnohé výroky prorokov a evanjelistov: „Keď prichádza na svet, hovorí: „Nechcel si obetu ani dar, ale dal si mi telo... Vtedy som povedal: Hľa, prichádzam...“ (Hebr 10,5-7). A plní Otcovu vôľu až na smrť na kríži, keď je splnené celé poslanie až po tajomné „žízňim“, ktoré vyriekol, „aby sa splnilo Písmo“ (Jn 19,28).⁴⁵⁹

Záver

S úctou si berme príklad od svätých mužov dávnych i dnešných čias. Aj kňazi, ktorí nie sú povinní zachovávať chudobu na základe osobitného sľubu, majú sa vždy riadiť duchom a láskou k tejto čnosti. Keď totiž kňaz sa má starať zo všetkých síl o spásu duší, musí sa stotožniť s výrokom apoštola Pavla: Netúžim po veciach, ale po vás (*porov. 2 Kor 12, 14*)!

A úplne na záver, myšlienka z knihy Nasledovanie Krista: „Kňaz má byť ozdobený všetkými čnosťami a iným dávať príklad dobrého života. Jeho správanie sa nemá pridržať obyčajných a všedných ľudských ciest, ale má byť s anjelmi v nebi alebo s dokonalými ľuďmi na zemi.“^{460 461}

⁴⁵⁸ Porov.: Encyklika AD CATHOLICI SACERDOTII, PIUS XI., in : *Pápeži kňazom*. 1996, s. 81.

⁴⁵⁹ Porov.: Encyklika AD CATHOLICI SACERDOTII, PIUS XI., in : *Pápeži kňazom*. 1996, s. 82.

⁴⁶⁰ Porov.: KEMPENSKÝ, T.: *Štyri knihy o Nasledovaní Krista*. Prešov : Michal Vaško, 1995, s. 306.

⁴⁶¹ Porov.: Apoštolská exhortácia MENTI NOSTRAE, PIUS XII., in: *Pápeži kňazom*. Bratislava : LÚČ, 1996, s. 116.